

Naturvernforbundet
i Troms

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

sftfpost@statsforvalteren.no

Tromsø, 20.11.2021

Dette brevet sendes på vegne av Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms og Naturvernforbundet Troms.

Høringsuttalelse

Søknad om midlertidig utslipp av rensed tunneldrivevann fra Mettevolltunnelen til Oksfjordvatnet.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Troms er et samarbeidsnettverk for natur- og friluftsansjoner i regionen. Vårt mål er å ivareta natur- og friluftsansjonene i gamle Troms fylke ved å styrke og fremme organisasjonenes arbeid, være en møteplass for samarbeid og en arena for kompetansebygging for natur- og friluftsansjonene med sitt virke i regionen. Det er på denne bakgrunn vi uttaler oss i gjeldende høringssak.

Bakgrunn

I tilknytning til høringssaken heter det: *Nye Veier AS har søkt Statsforvalteren om utslippstillatelse for midlertidige anleggsarbeider ved bygging av Mettevolltunnelen.*

*Prosjektet: Totalt består prosjektet av to tunneler (Mettevolltunnelen og Kvæangsfjelltunnelen), vegutbygging på til sammen cirka 8 km og en bru på 15 meter over Suselva. Virksomheten har fått tillatelse til utslipp fra midlertidig anleggsarbeider for Kvæangsfjelltunnelen, og søker nå om utslipp av rensed tunneldrivevann fra midlertidig anleggsdrift i forbindelse med utbygging av Mettevolltunnelen, inkludert dagsoner på strekningen fra Oksfjordhamn til Sørstraumen. Utslipp fra Mettevolltunnelen skal gå til Oksfjordvatnet.*¹

Negativ påvirkning på sjørøya i Oksfjordvatnet/ Oksfjordvassdraget

I formålet med vernet fremheves graden av urørthet, og områdets betydning for bestander av anadrom laksefisk som sjørøye, sjørørret og laks, samt stasjonær

¹ <https://www.statsforvalteren.no/troms-finnmark/horinger/2021/11/soknad-om-utslipp-fra-mettevolltunnelen/>

røye og ørret. Vassdraget har en betydelig bestand av sjørøye som er spesielt viktig i forvaltningen av vassdraget, og det er et betydelig sjørøyefiske i Oksfjordvatnet²

Forum for natur og friluftsliv Troms vil fremheve at **utslipp til et vernet, anadromt vassdrag uansett er uakseptabelt i lys av de verdiene som skal forvaltes i vassdraget**, herunder hensyn til både sjørøye, villaks og sjø-ørret. Oksfjordvassdraget og Oksfjordvatnet bør også sees i lys av områdets samlede betydning for anadrom fisk og sammenhenger disse imellom med nærliggende elver (for eksempel Rongaelva, Storelva og Sandeelva m.flere) og fjordsystem. Influensområdet kan være større enn det som er tatt høyde for i konsekvensutredningen med tanke på effekter av utslipp i sårbare systemer.

FNF Troms er **imidlertid særlig bekymret for sjørøya** da dette er en art med bestandsnedgang til tross for tiltak, der vi fortsatt har for lite kunnskap om arten og hvor de eksisterende bestandene er av stor verdi både for friluftsliv, naturmangfold og kultur. Oksfjordvatnet der det nå søkes om midlertidig utslippstillatelse er som nevnt i saksdokumentene et viktig habitat for sjørøya (og annen laksefisk). Sjørøya er som kjent sårbar for påvirkninger og lever under press fra blant annet lakselus, klimaendringer og vandringshindre- og ytterligere påvirkning som følge av utslipp til Oksfjordvatnet mener vi er uakseptabelt av føre-var hensyn. De avbøtende tiltakene synes ikke tilstrekkelige til å eliminere negative påvirkninger fra utslippene til Oksfjordvatnet i tillegg til sigevann og påvirkning av side-elver til vatnet.

Kunnskapsgrunnlag

Plasseringen av utslippspunkt for utslippene til Oksfjordvatnet er i saksdokumentene vurdert etter hvordan sjørøya bruker vannet med det formål å redusere faren for negativ påvirkning. Det konkluderes med at flere områder kan ha viktig betydning for sjørøya og at partikkelspredning er den største faren. Vi ønsker å påpeke følgende mangler ved kunnskapsgrunnlaget slik vi oppfatter det:

- 1) **Usikkerhet om hvor gyteområdene for sjørøye i Oksfjordvatnet er**- det påpekes i saksdokumentene at det aldri har vært en systematisk kartlegging av egnede gyteområder i vannet utenom prøvefisket før gytesesongen i forbindelse med foreliggende søknad. For sjørøye mener vi dette ikke er tilstrekkelig siden arten kan variere på gyteområder. I tillegg kan røya måtte ta i bruk mindre egnede områder grunnet konkurranse med laks og sjø-ørret. Dette mener vi medfører betydelig usikkerhet om hvor et optimalt utslippspunkt bør legges. Dokumentet har også en uforståelig tekst; «**Feil! Fant ikke referanseilden**», se: *Søknad om utslippstillatelse*, side 13.
- 2) **Sjørøyas tålegrense for ytre påvirkninger og endret vannmiljø** - vi registrerer at det er gjort en vurdering av tålegrenser opp mot partikkelutslipp og spredning av disse i forbindelse med utslippssøknaden, men vi kan ikke se at man har vurdert **hvilke tålegrenser som gjelder for sjørøya når det gjelder eksempelvis grenseverdier for ph-verdi**. Det samme synes å være tilfellet for utslipp tungmetaller med mer ut i resipienten. Vi mener det også er usikkert om den rensingen som er beskrevet for partiklene er tilstrekkelig med tanke på at **sjørøya ser ut**

² Hentet fra saksdokumentene: E6 – KVÆNANGSFJELLET KUNNSKAPSGRUNNLAG LAKSEFISKENS BRUK AV OKSFJORDVASSDRAGET (Rambøll) s. 2

til å være særlig sårbar for ytre påvirkninger og at man jobber med å få på plass et godt kunnskapsgrunnlag på akkurat denne arten på flere felt.³

- 3) Savner omtale av mulige gyteområder i sideelvene sett opp mot at disse områdene er fremhevet som særlig sårbar for forurensning i saksdokumentene.⁴
- 4) **Vi kan ikke se at samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er vurdert på en tilstrekkelig måte opp mot utslippstillatelsen i de saksdokumentene vi har tilgjengelig.** Det er en generell vurdering i KU der avbøtende tiltak på det sterkeste anbefales av hensyn til samlet belastning, men vi finner ingen vurderinger i dokumentene som synliggjør hvilke påvirkninger som gjør seg gjeldende og hvilken ytterligere risiko utslipp av tunellvann vil medføre for sjørøya (og laksefisk). Vi mener at både generell påvirkninger som klimaendringer, havforsuring og økt konkurranse fra blant annet sjø-ørret bør synliggjøres i tillegg til påvirkning fra akvakultur i området og andre påvirkninger fra selve utbyggingen som sigevann i Oksfjorden og partikkelspredning i sideelvene.⁵

Sjørøya og vassdragets betydning for friluftsliv, kultur og naturmangfold

Forum for natur og friluftsliv Troms mener det er uakseptabelt å gi utslippstillatelse i et anadromt vassdrag og innsjø der sjørøya og annen laksefisk har bestander. Disse artene, og sjørøya som er spesiell for Nord-Norge siden den kun finnes her, har store bestandsutfordringer og ytre påvirkninger i form av utslipp som her omsøkt er svært negativt.

Vi mener det av føre- var hensyn ikke bør gis slik tillatelse og at det er nærliggende å vurdere bortkjøring eller – for å minimere påvirkningen på anadrome arter- mulig utslippspunkt ved Sandneselva /Kvænangen.

Sjørøya som vi har trukket frem en spesiell bekymring for er en art som har stor betydning innen friluftsliv, kultur og som en viktig del av naturmangfoldet i naturen i Nord-Troms. Vi ønsker å vise til en artikkel fra UiT Norges arktiske universitet som understreker den kulturelle betydningen av sjørøyas posisjon i Nord-Norsk friluftsliv og naturforståelse:

³ <https://framsenteret.no/nyheter/2021/06/24/sjoroya-som-klimaindikator/> og her:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/ece3.6808> **Det heter blant annet i saksdokumentene at grenseverdi for pH settes slik:** pH-verdi: Ammoniakk er giftig for fisk. Vanntemperatur og pH er førende for mulig forekomst av ammoniakk i resipienten. Øvre grenseverdi for utslipp fra renseanlegg for tunnelvann settes derfor på 8,5 som ukes middelsverdi, og når det gjelder enkeltverdier skal pH ikke være høyere enn 9. Det er kalkholdige bergarter i nedbørsfeltet til Oksfjordvassdraget. Oksfjordvatnet har for eksempel en pH på 8,2 [7]

⁴ Det er eksempler på at sjørøya forlater en innsjø for å gyte på inn- eller utløpselver (og) I anleggsfasen skal det i tillegg gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere partikkelspredning som følge av krysning av tilløpsbekker til Oksfjordvannet, samt andre tiltak som kan medføre partikkelspredning til Oksfjordvatnet. (E6 – KVÆNANGSFJELLET KUNNSKAPSGRUNNLAG LAKSEFISKENS BRUK AV OKSFJORDVASSDRAGE, Rambøll)

⁵ 10.3 Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10) «En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for». Utbyggingen må sees i sammenheng med andre planlagte tiltak i nærområdet samt den samlede belastningen på naturmangfoldet. Det anbefales på det sterkeste at anbefalte avbøtende tiltak implementeres for å redusere belastning på viktige naturverdier som er beskrevet og vurdert i rapporten. (E6 KVÆNANGSFJELLET, KONSEKVENSTREDDING, TEMA NATURMANGFOLD. Rambøll)

Forholdet til sjørøya som uttrykkes i narrativer, understreker de merkeligste adferdstrekk og det mest fremmedartede ved fisken systematisk. Relatert til fiske og fangst kan et slikt fokus på adferd være helt nødvendig for å kunne fiske den effektivt. Om vi ser fokuset i sammenheng med de samme menneskenes forhold til andre dyr, ser vi samtidig at historiene om røya bare er en liten del av en mere generell tendens i «dialoger med naturen» (Nergård 2019).

I forhold til årssyklusen foregår fisket av sjørøye rundt midtsommer, og i en tradisjonell rituell ramme, som har inspirert til et spesielt fokus på den, i narrativer. Sammen med laks og sjø-ørret blir sjørøya omtalt som «edelfisk», som igjen er et tegn på en slags helliggjøring av den, men ikke nødvendigvis som bytte, men som del av en natur, og samtidig en helligdom som ikke er fullt ut forstått.⁶

Konklusjon

Vi anbefaler ikke å innvilge denne utslippstillatelsen for Oksfjordvatnet av hensyn til manglende kunnskapsgrunnlag, manglende vurdering av samlet belastning og spesielt føre-var hensyn grunnet den særlig sårbare sjørøya som vi pr. i dag vet for lite om.

I vårt arbeid med innspillet har vi vært i samtale med personer med lokal tilknytning som tydelig uttrykker at deres inntrykk og lokalkunnskap om sjørøya er at den ikke tåler flere negative påvirkninger. Dette er også en art med sterk kulturell betydning for friluftsliv og stedstilhørighet som vist til ovenfor, og i det perspektivet blir det desto viktigere å ivareta på beste måte de bestandene som fortsatt er intakte og fiskbare- som i Oksfjordvatnet.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Troms

Christine Myrseth
Koordinator
FNF Troms

⁶ https://www.idunn.no/nat/2019/03-04/sjoeroeya_i_fortellinger_om_levende_landskap (Bror Olsen, UiT).

